

„skulde tales i Fyen, og navnlig i Odense.“*) Derimod er „jeg tilbøielig til at troe, at Bondestanden i det sydlige Siæl-land og paa Møen taler bedre og mere forstaaeligt Dansk, end Bondestanden i nogen af Danmarks øvrige Provindser og Egne. Eder og Forbandelser høresielden af Mænd, der have traadt deres Børneskole. Paa Jbiontism er har Bondens Sprog heller ingen Mangel.“ o. s. v. (S. 24). Af de sidste har Forfatteren i et Tillæg S. 361—65 meddeelt en Samling, som dog uden tvivl vilde kunne forøges med flere.

Forfatteren nævner selv sit statistiske Bidrag som „fragmentariske Bemærkninger;“ men ethvert saadant er altid af Værdi, særdeles over en Egn af Danmark, der overhovedet endnu næsten er ubehandlet af Topographen og Ethnographen. Meget ønskeligt maatte det være, om Forfatteren af Præstøe Amts Beskrivelse kunde udvide sit Arbejde til flere siællandste Amter; og det saameget mere, som denne Forfatter, der er saa vel bekendt med Fyen, ofte kan have Leilighed til at gjøre interessante Sammenligninger imellem begge Provindser. h.

8. Cola de Rienzo, Tribun og Senator i Rom. En historisk Skildring af C. Paludan-Müller, Cand. i Theol. og Adjunct ved Odense Cathedral skole. Odense, 1838. 172 S. 8.
9. Undersøgelse om Machiavelli som Skribent, især med Hensigt til Bogen om Fyrsten. Et Forsøg i den høiere historiske Kritik, af C. Paludan-Müller. Odense, 1839. 127 S. 8.

Det er ikke ret mange Linier vi kunne anvende paa et rigt Stof til Bemærkninger; men vi vilde ikke tøve med at henvende Læserens Opmærksomhed paa to mærkelige og interessante Frembringelser i den nyeste danske historiske Literatur, som ved disse har modtaget en Berigelse, derielden er bleven

*) Naar Taler naturligviis ikke er om Almuen, men om de mere bannede Classers Sprog, er maaskee dette allerede gamle Udsagn dog ikke blot Fordom.

den til Deel. Forfatteren af de ovennævnte Skrifter er allerede bekendt som en skarp og grundig Forster og Kritiker ved adskillige Undersøgelser og Afhandlinger, hvis Gienstande ligge indenfor den fædrelandste Histories Kreds *). Det maatte glæde Enhver, der kendte ham af disse tidligere Arbejder, at see ham udvide sin Virken som Historiker til Formaal af almindelig europæisk Interesse; ikke saameget for paa denne Maade at hendraage Opmærksomheden hos en eller anden udenlandsk Lærd eller Literator paa danske Skrifter, hvilke dertil endnu næsten overalt behøve, først at blive tilgængelige ved Oversættelse; som fordi vi ansee det for særdeles gavnligt, ja nødvendigt for en høiere Udvikling af Historiographie og historisk Kritik i Danmark, at vore historiske Forfattere ikke altid indskrænke dem til Fædrelandet eller Norden allene.

Hr. Paludan-Müller har paa en Tid, da hans Arbejder og Undersøgelser i den danske Historie dog ingenlunde hvilede, med stor Udholdenhed og utrættelig Arbejdsomhed henvendt sine Studier til Italiens historiske Forhold i Middelalderen. Frugten heraf er bl. a. blevet en med omhyggelig Brug af Kilderne, og en deraf udsprungen Noiagtighed og Fuldstændighed, udarbejdet Monographie over den ved sine patriotiske Phantasier, sin republicanke Uergerlighed og Forsængelighed, ved sin korte, men glimrende Lykke og sit bedrøvelige Endeligt, bekendte Folketribun og Senator i Rom Cola eller Nicola de Rienzo, hvis Levnet kaster saa klart et Lys over Italiens og særdeles Roms ulykkelige Tilstand i det 14de Aarhundrede. Det er bekendt, hvorledes det under den Periode, da Pavernes Ophold i Avignon gav de mægtige Adelslægter i Rom og Kirkestaten endnu friere Leilighed til, i deres rasende Partikamp om Magt og Besiddelse, at oprøre og sønderlide Staten, imedens Folket var givet til Pris for Borgerkrigenes, Lovløshedens og Tyranniets Lidelser og Elendigheder, lykkedes hiin af republicanke Erindringer fra Roms Oldtid begejstrede Mand af ringe Stand, at svinge sig op til politisk Betydning; i det

*) Saaledes hans Historie af St. Hans Kloster i Odense (1831); hans Undersøgelse om Harald Blaatands Lovgivning (1832); Bisop Jens Beldenaks Levnet (1836) m. fl.

han stillede sig midt imellem Paven, hvis verdslige Myndighed næsten var tilintetgjort, Aristokratiet, der indbyrdes bekæmpede sig selv og tyranniserede Almuen, og Folket, der var søvet og demoraliseret ved en langvarig anarchisk Tilstand. Cola de Rienzo var vel oprindelig en Almuesmand, var som Dreng sendt af sine ringe Forældre ud paa Landet, og havde levet der som Bonde til sit 20de Aar; men han var af Naturen begavet med rigere og ædlere Gæver, og ved disse i Stand til, baade at erhverve sig selv en ikke ubetydelig Grad af Dannelselse, og at svinge sig op til høiere politiske Ideer og Planer. En vis Begeistring for Roms gamle Herlighed udbannede sig til et Stats-Ideal hos ham, hvis Realiserings Umulighed han ikke havde giennemtrængende Forstand nok til at indsee. Petrarks Kroning paa Capitolet 1341 gav hans Phantasi og Begeistring et afgjørende Stød. Han vilde gjenføde det gamle Rom, for derved at frelse sine Medborgere fra Tyranniets og Anarchiets Rædsler, og hæve dem af den Afmagt og Elendighed, hvori de vare nedstunkne. Han glemte kun, at de gamle Romere fattedes; og at der vel fandtes Ruiner af det gamle Rom som kunde udgraves og restaureres, men ikke en eneste levnet Grundvold af den romeriske Stat, hvorpaa en ny Bygning kunde reises. Han havde mere Phantasi, end Klogskab, og var i sig selv en mere poetisk, end politisk Natur; hans første offentlige Fremtræden var ogsaa af saadan Art, at han af Adels herrerne længe blev betragtet som en mere latterlig, end farlig Sværmer. Men han besad den altid betydelige, ofte farlige Magt: Velkaldenheden; og endnu før Roms Magthavere ahnedt nogen Fare, havde han bragt Folket i en saadan Gæring, at han omfiden 1347 kunde forkynde en ny Tingenes Orden og reise Almuen i Rom til Opstand mod Baronerne; i det han, som Folkets Forsvarer mod Adelen, under Navn af Tribun lod sig sætte i Spidsen for den nye lovgivende og executive Magt, hvilken han dog altid, af Navn i det mindste, vilde underordne Kirkens og Pavens Herredomme. Det var allene Ulykkens grændseløse Maal, Folkets store Trang og Lidelse, og Mangel paa en tilstedeværende Overherre og central Regeringsmagt, der gav Colas Foretagende en saadan Kraft, skiondt

han, efter egen Tilstaaelse, da han begyndte, neppe eiede 50 Gylben, at en heel Revolution foregik uden Modstand; og Cola kunde, med den strenge, blodige Retfærdigheds hævnende Sværd ramme endog mægtige Forbrydere og Volds mænd, og paa en næsten vidunderlig Maade bringe, i det mindste en meget lovende Begyndelse til en bedre Tilstand tilveie. Men den magelose Lykke, der fulgte hans første Skridt, kunde han — som næsten enhver Dødelig — ikke bære. Han var heller ikke selv i Stand til at erkende, at hvad der manglede ham, var ikke Kraft og Begeistring, men politisk Indsigt, Erfaring og Klogskab. Da han begyndte at komme i Berøring saavel med Paven selv, og den pavelige Regiering, som med andre Statsmagter, udenfor Rom, maatte han derfor snart føle Savnet af hine Egenheder. Hans pludselige Lykke vækkede ogsaa snart Forsænelighed, Pragtløst og Bødestolthed hos den mægtige Almuesmand, der personligen ydmygede den fornemme Adels, imedens han for sig selv, sin Hustru og sin Slægt tilegnede sig fyrstelig Glæde og Opvartning. Det var snart ikke Rom allene, hvis Forfatning Tribunen vilde afhjælpe; han kaldte hele Italiens Stæder til at bestilke en almindelig Forsamling i Rom, for at ordne hele Landets Forfatning. Denne blev virkelig holdt med glimrende Pragt, uden at føre til de store Resultater, som Tribunens Manifest forkyndte: Roms og alle italienske Stæders Frihed og Uafhængighed, Romerfolkets Høiherd over al jordisk Magt, og et italiensk Monarchies eller romersk Keiserdømmes Fornyelse. At Cola selv med fyrstelig Pragt lod sig vie til romersk Ridder i Laterankirken, ja kort efter endog krone, som et Slags Imperator, hørte til de svagere Sider i hans Charakter, og kunde i det høieste for en Tid smigre Folket, der i ham saae en verdslig Styrer, som det selv havde givet sig af dets egen Klasse. At han ikke længe derefter lod Hovederne for de mægtigste romerske Adelslægter fængsle ved et Gæstebud, og, under Paaskud af en Sammensværgelse imod hans Liv, besluttede deres Henrettelse; men, efterat have ladet dem i Dødsangest gjøre deres sidste Skriftemaal, frigav dem, enten efter endel Borgeres Forestillinger, eller af Frygt for Følgerne: var et falskt og vakkende politisk Skridt, der snart bragte

fordærvelige Følger for hans Magt. Det medførte et aabent Brud med Baronerne, der tyede til deres Borge paa Landet, satte sig der i Forsvarsstand, og unddrog ham al væbnet Bistand. Imidlertid havde Cola forjaget den pavelige Legat, men forstærket sig ved et formeligt Forbund med Kongen af Ungarn, der sendte ham 300 Ryttere; og det lykkedes ham (20. Novbr. 1347) seirende at afflaae et Angreb af Baronerne paa Staden, hvor de ved Lorenzo-Porten led et stort Nederlag og hvor allene af Huset Colonna sex yngre Medlemmer faldt. Men dette var egentlig hans Lykkes Spids og hans sidste ret glimrende Handling. Forgieves gjorde hans Forbundsven, Kong Ludvig af Ungern, med ikke ringe Magt, et Tog til Italien; og netop hans Forbindelse med denne Fyrste bidrog væsentlig til Tribunens Fald. En toieløs romersk Adelsmand af Ludvigs Tilhængere, Greven af Minerbino, personlig Fiende af Tribunen og Ven af Huset Colonna, var, i Anledning af Kongens Tilværmelse, kommen til Rom. Her opstod en Fejde imellem Grevens Parti, forstærket af Huset Colonnas, og Tribunen, hvis Tropper bleve afflaede i et Angreb paa Quarteteret, hvor hans Fiender havde forskanset sig. Dette ene Tab bragte Folket til at lade dets Helt og Forsvarer i Stikken. Forgieves ringede Capitolets Stormklokke; Ingen samlede sig til at beskytte Tribunen. Cola vovede ikke at forsvare den faste Bygning med den leiede Styrke, han kunde byde over; han nedlagde sin Værdighed, og flygtede ind i Castellet St. Angelo, (16de Decbr. 1347).

Dermed var egentlig hans Rolle udspillet. Hans senere utrættelige og tildeels eventyrlige Forsøg paa at vinde den tabte Magt tilbage, ved Forbindelser i og udenfor Rom, indtil han 1350 blev fængslet af Keiser Carl i Prag, hvorfra han 1352 førtes til Avignon, maae vi her forbigaae. Petrark, der havde overvældet ham med Lovtaler, kaldte ham nu: „det ulykkeligste af alle Menneffer; og, hvad der er Ulykkens yderste Grad, skiondt høist elendig, dog neppe værdig til Medlidenhed.“ Paa Capitolet, meente han, skulde Cola have søgt en ærefuld Død; i Stedet for et vanærende Fængselsliv i Bøhmen og Avignon. Vel frelst Clement den Siettes Død, (6. Decbr.

1352) hans Liv; og Innocents VI. sendte ham endog følgende Aar til Italien, for at modarbejde en ny Folketribun, Frants Barocello, der havde oprørt Almuen i Rom, og bragt Staden i sin Magt. Ikke uden Fortieneste, endog frigerst Hæder, viste Cola sig under disse nye Forhold; og bragte det saavidt, at han, udnævnt af Pavens Legat til Senator i Rom, i denne sin nye Værdighed under Folkets fornyede Jubel holdt sit Indtog d. 1. Aug. 1354. Men han var ikke mere Folkets Mand, og havde Romerne ikke engang forsvaret deres Tribun imod deres Tyranner, kunde man mindre vente sig, at de vilde opoffre noget stort for Pavens Senator. Den gamle Kamp med Ridderne og Baronerne begyndte; Cola de Rienzo var ikke meget heldig i Fejderne; og anvendte, som Herre i Staden, adskillige haarde og blodige Strenghedsmidler. Vel opnaaede han Pavens Bekræftelse paa sin høie Værdighed; men den kunde ikke bestierme ham. Der behøvedes kun en alvorlig Anstrengelse af hans Hovedfiender, af Husene Colonna og Savelli, for at reise en Opstand. Hans nærmeste Omgivning, Embedsmænd og Krigere, forlod ham; selv en Slægtning blev Forræder imod sin Belgiorer; Almuen viste sig, som sædvanligt, vægelsindet og troløs imod sin af Lykken forladte Yndling. Selv hials den til at storme hans Pallads, og at sætte Ild paa Portbygningen. Cola vilde forklædt redde sig; men blev fiendt af en personlig Fiende, der stødte ham sit Sværd gennem Livet, medens det omstaaende Folk roligt betragtede hans Drab, derpaa mishandlede hans Lüg, slæbte det gennem Gaderne, og ophængte det, med afrevet Hoved, ved Fodderne udenfor Palladset Colonna. — Saaledes endte Cola de Rienzo sit Liv, fordi han 1400 Aar efter Cicero og August dromte om en romersk Republik eller et romersk Keiserdømme; og fordi han satte sin Lid til den Almue, hvis Belgiorer han vilde være; uden at vide eller mindes, at den, der ikke har Kraft og Magt til at beherske Mængden, aldrig af den maa vente sig Trost eller Erkiendtlighed, hvor Lykken vender Ryggen.

Det er dette mærkværdige Meteor fra det 14de Aarhundrede paa Roms og Italiens formørkede Himmel — en politisk Character, af mere glimrende Effect i sin Fremtræden, end

af dyb og giennemtrængende Kandskraft, og en deraf udsprung-
 gen Indvirken paa Tidens historiske Forhold, som Hr. Paludan-
 Müller har fremstillet i et Skrift, der uden Tvivl — saavidt vi
 her have Kundskab om den italienske Histories Litteratur — er det
 fuldstændigste, ligesom det mest kritiske og paa Kildestudium byg-
 gede Arbejde over denne Gienstand. Det giver os et fuldstæn-
 digt, umiddelbar anfsueligt og nøiagtigt Billede af de forskiellige
 Optrin, som danne Colas politiske Liv; og det kan i det Hele,
 skiondt Forfatteren selv i Fortaleu yttre besteden Tvivl derom,
 regnes til de i betydende Grad objectiv-rene historiske Arbejder;
 i hvilke Forfatteren ikke selv ved enhver Leilighed stiller sig
 frem i sine udtalte Reflexioner, Domme, Grundsætninger, straf-
 fende Jrettesættelser og berømmende Bisaldsytringer, men over-
 lader til Læseren selv at danne sig et Billede, ligesaa vel af
 Historiestriveren, som af de Begivenheder han fortæller, og de
 Charakterer, han fremstiller. Hr. Müllers Cola de Rienzo er
 et historisk Skrift af alvorligt Præg; og det vil mere interes-
 sere saavel den i Historien fortroligt indviede Kiender, som den,
 der med sand Kiærlighed og Tilbøielighed sysselsætter sig med
 historiske Studier, end det maaskee vil tilfredsstille dem, der
 kun for afvejlende Tidsfordriv ville tye hen til Historien, som
 til anden underholdende Læsning. Skiondt ogsaa for den sidste
 Klasse af Læsere maae Begivenhederne findes saa overraskende
 og afvejlende, og Colas Skiebne saa tragisk-mærkelig, at de ikke
 uden Deeltagelse kunne følge baade denne og hine. Men, uden
 at være ganske hjemme i Italiens Middelalder, blive vi altid
 mere eller mindre fremmede i Rom, paa de Avignoniske Pavers
 og Cola de Rienzos Tid. Forf. har heller ikke ladet Læserne
 være uden fornøden Veiledning; men vi troe, at en noget læn-
 gere Indgang til Bogen, hvori de italienske Forhold, i deres
 Almindelighed og i de nærmeste Specialiteter, vare noget mere
 belyste, end her dog alt er skeet, vilde, fra Hr. Pal. Müllers
 Haand, været endeel Læsere kiærkommen. — Med Hensyn til
 dette Skrifts Fremstilling og stilistiske Form, da vil Anm. nøies
 med den almindelige Bemærkning: at den meget er betinget af
 Fortællingens Objectivitet; men ogsaa bærer Præg af en efter-
 haanden sig udviklende og fremskridende Individualitet hos

Forfatteren, som upaatvivlelig — især om hans Productionskraft ikke i alt for hoi Grad vil blive udtrættet og trængt til Side ved hans Tilboielighed og fortrinlige Ansæg til den ægte, af Aand og af Sandhedskjærlighed ligemeget ledede Kritik — vil danne sig til en saadan Originalitet, som en Historieskriver behøver, der vil giælde noget ved og for sig selv i sit Lands Literatur. Man troe kun ikke, at vi her tale om Stil og Sprog som noget tillært, noget, der kan erhverves ved rhetorisk Politur, og som derfor ogsaa kan aflædes et Skrifts Indhold. Vi tale om den stilistiske Form, der er et Gienstik af Forfatterens historiske Aand og Ideer; og der altsaa først indenfra danner sig tilligemed disse, og overhovedet antager et uadskilleligt Præg af den individuelle Charakter, han, som Historieskriver, erhverver sig. — En saadan fremstridende Dannelse troe vi fortrinligen at bemærke hos Hr. M., og i det den vel endnu i Cola de Rienzos Levnet ikke overalt har affastet den Stoffets Byrde, som det netop for den grundigt forstende, kritiske og originale Historiker tidt falder vanskeligt at frigjøre sig fra: finde vi den, om endog i en anden Form og Retning, allerede mere udviklet i det Skrift, som hernæst skal omtales. Dermed vil Anm. dog aldeles ikke berøve hiint tidligere Arbeide noget af det ægte historiske Værd og den individuelle Interesse, som han maa tillægge det; og som forekommer ham at stige, jo mere fortrolig man bliver med Skriftet.

Det er en Gienstand, egentlig af langt høiere historisk og politisk Interesse, end Cola de Rienzos snart forbigaaende Bedrift og Navnkundighed — uagtet det nærmest kun giælder en Forfatter og et af hans allermindste Skrifter — som Hr. M. i sin „Undersøgelse om Macchiavelli som Stribent“ har behandlet. Ligesom Macchiavelli er en af Italiens, vi kunne sige af det nyere Europas mærkværdigste og mest aandsfulde Forfattere: saaledes have meget faa Bøger i den nyere Tid opnaaet en saa stor Navnkundighed, som Macchiavellis lille Skrift „del Principe.“ Der gives i Særdeleshed meget faa eller ingen Skrifter af politisk Indhold, der kunne siges, i 300 Aar at have „fængslet den civiliserede Verdens Opmærksomhed.“ Ja, Macchiavellis „Fyrste“ er det eneste Skrift, der i saa langt et Tidrum og

lige til vore Dage har været Gienstand for en Kritik og Polemik, hvori de mest aandrige Tænkere og Forfattere, selv Preussens store Konge, have deeltaget; og som, foruden andre videnskabelige og politiske Interesser, ogsaa har den, at ei engang meget kloge Hoveder have kunnet blive ret enige med sig selv, om Skriftets Indhold var Alvor eller Ironie. Forfatteren forklarer denne vedvarende, ja endnu ikke svækkede Interesse*) (hvori dog Skriftets særegne, Skarpsindigheden og Forstanden i hoi Grad tiltalende Indhold og Form. vist nok ei har ringe Deel) i øvrigt med Føie deraf: at den Lære, hvorom Debatten, og Machiavellis Skrift om Tyrsten, ligesom flere af hans politiske Værker, dreie sig, „have havt væsentlig Indflydelse paa „Europas, altsaa paa Menneskeslægtenes Skiebne; og ligesaa „ofte som Menneskenes Mening om denne have været, ligesaa „ofte maatte deres Dom om Machiavelli og hans Lære forandre sig.“ Dog antager han, at ligesom det forhen var især fra den moralske eller politiske Side man betragtede ham, „saa „ledes gaaer i vore Dage, da hans Politik langt fra har den „Bigtighed og Interesse, som den havde i vore Forsædres Tid, „hans Sag meer og mere over til Historikernes Forum;“ og det er kun fra et historisk Standpunkt, at Forfatteren i dette Skrift vil betragte ham; det er „med fast Fod paa en nøiagtig „og kritisk drøftet Detailkundskab, at han, fra den høiere Kritiks Standpunkt vil opfatte og skildre Machiavellis aandelige „Natur i dens Forbindelse med hans Samtid.“ Dette kunde ikke skee, uden „at rydde Pladsen, der er opfyldt med Ruiner

*) Endnu i det sidste Decennium, og fra eet og samme Aar, kan baade den franske, tydske og hollandske Literatur opvise nye, hver paa sin Viis interessante og vel udførte Arbejder over Machiavelli, hans Bog „om Tyrsten,“ hans Levnet og Charakter som Statsmand og Skribent. [A. F. Artaud: Machiavel, son génie et ses erreurs. Paris. 1833. 2 Vol. 8. Gervinus: „Erläuterungen über den sittlichen, bürgerlichen und moralischen Charakter des Machiavelli;“ (en Deel af Forf.s „Geschichte der florentinischen Historiographie“). Historische Schriften. 1833. S. 95—218. Corn. Star Numan diatribe in Nic. Macchiavelli Opusculum „del Principe“ inscriptum. Trajecti ad Rh. 1833. 272. p. 8.]

af gamle Fordomme og Materialier til nye Meninger." Forfatteren har derfor i Skriftets 1ste Afdeling (S. 5—60) meddeelt en yderst sammentrængt Historie af Macchiavelli efter hans Død; eller, med andre Ord, en Historie af tre Aarhundreders Meninger og Domme over Macchiavelli og hans Skrifter, og saaledes ogsaa, for en stor Deel, af den Virkning, de have udøvet i Ideernes Rige, i Statslærens og Politikens Theorier, lige fra den samtidige florentinske Historieskriver Ven. Marchi indtil Dahlmann (Politik. 1. Bd. Gøtt. 1835) og Matter (Hist. des doctrines mor. & polit. Par. 1836—37).

Denne, ikke allene for Macchiavelli og hans Skrifters, men for de politiske Meningers Historie i den nyere Tid, vigtige og interessante Indledning, der indeholder Resultaterne af et langvarigt Studium, og man kan sige, af en heel Bogsamling over Macchiavelli, er udarbejdet med en sammentrængt og gedigen Korthed, der vidner om den fuldkommenste Fortrolighed med det hese overvættede vidtloftige Stof, og om en ypperlig kritisk Tact for de forskellige Meningers Udspring og Motiver. Forfatteren har, efter Num.s Mening, været heldigere i dette Arbejde, eller i Historien af Machiavellis Skrift, end i sin for 4 Aar siden udfomne Levnetsbeskrivelse af den udsødelige Florentiner. Dette Skrift, hvori Grundighed og Nøiagtighed fremlyse som Resultater af det dybe og alvorlige Kildestudium, der tilhører vor Forf., kunde vel betragtes som en for adskillige Læsere fornøden Indledning til det sildigere kritiske Skrift over Macchiavelli og hans Bog om Tyrsten. Men, da Skriftets Form er biographisk, vente vi os hist en mere levende Fremstilling af Manden, hans Hændelser, Omgivelser, og hans hele menneskelige Individualitet. Mange af Trækkene findes vel i Skriftet, men stundom for svagt angivne, eller formeget umiddelbart fremstillede med Kildernes Ord. Det fattes noget af det Eiendomspræg, vi vente os hos enhver historisk Forfatter, i hvor objectiv endog hans Bærts Charakter er; og da Stoffet i Macchiavellis Levnet ligemeget tilhører Statsmanden og sin Tids classiske Skribent, fordrer det unegteligen, at hans Biograf i lige høi Grad maa forstaae den Konst, at sætte Læseren ind i Tidens politiske og i dens litteraire Forhold og Charakter. Dette

har ogsaa Hr. P. Müller gjort; men i Biographien mere paa en Maade, hvorved Kilderne Stof ikke altid tilstrækkeligt er bearbejdet; og hvorved vi dog, ved Siden af en vis Torhed i Skriftet, beholde en Fornemmelse af, at det ikke ganske er lykkes Forfatteren at bringe et meget vidtløftigt Stof ind i en overalt harmonisk proportioneret Form; at de meddelte Bidrag til at kende Macchiavel og forstaae hans Tid vel ved deres Indhold ere interessante for Historikeren, men ikke tilstrækkeligt, fuldstændigt og formrigtigt behandlede for den større Mængde af Læsere, for hvilke derfor den berømte Mand, ved denne Biographie, ikke bliver interessant nok.

I det nyere Skrift derimod sættes Læseren, uagtet den anvendte Korthed, med tilfredsstillende Klarhed og Fuldstændighed ind i alle de historiske Forhold, der vedkomme Sagen. Alt er saa giennemarbejdet og saa vel forberedt, at denne Indledning, der vil læses med livelig Interesse, endnu mere spænder Forventningen, hvormed vi gaae over til Skriftets anden og tredje Afdeling, som aabne os et nærmere Indblik i Macchiavellis Forfatter-Charakter, og dennes Sammenhæng med hans Samtid, efter Hr. Müllers egne Anskuelser. — Hvorledes disse forhold sig til saamange berømte og aandrige Forgængeres, og hvorledes vor Forfatter har løst den Opgave, at fremstille Florentineren som en aldeles antik og hedensk Charakter midt i det christne Europa — en Charakter, som ganske havde gennemskuet sin Tids Forhold og sit Fædrelands Ulykke og Fornedelse, og kun saae Redningen i en Statsklogskab, der var i Stand til at skabe Italien en ny Selvstændighed og befrie det fra fremmede Magters fordærvelige Nag — dette maae vi overlade Læseren at gjøre sig bekendt med i Skriftet selv. Resultatet ligger i de saa Slutningsord, i hvilke Forfatteren har sammentrængt Elementerne til en historisk Apologie for den Mand, hvis Bog om Tyrsten det engang var Skik, at betragte som et Misfoster af den mest umoraliske Klogt, i Forening med Snedighed og Falskhed: „Netop det Bedste i Macchiavellis „Fjerde bragte ham her (i Bogen om Tyrsten) til at tilraade „det Børste; thi fordi han elskede sit adspaltede, af Fremmede

„undertrykte og mishandlede Folk, ønskede han, at en af bets
 „egne Fyrster vilde gribe Tyranniet, som dengang ene kunde
 „frelse.“ h.

10. Die Sage vom Tell, aufs neue kritisch unter-
 sucht von Dr. Ludw. Häusler. Heidelb., 1840.
 110 S. 8.

Behandlingen af den samme Gienstand, som denne tydske Forfater har valgt til sin kritiske Undersøgelse, i nærværende Tidsskrift, (S. 45—111) kan ikke andet, end forhoie den Opmærksomhed, Gudene af den historiske Kritik ville skienke et nyt tydsk Skrift (Omarbejdelse af et academisk Priis-skrift) over Sagnet om Vilh. Tell, der fremtræder saa kort efter Dr. J. L. Zedlers (fra 1836, s. ovenfor S. 101). Sammenligningen imellem Dr. Häuslers og den danske Forfatters Arbejde vil fra meer end een Side være interessant; og det saameget mere, som Ingen af begge, skiondt samtidige, har kiendt eller benyttet den Andens Undersøgelser. Men denne Sammenligning fordrer netop, for at give sit egentlige Udbytte for Eftertanken og den videnskabelige Interesse, Læsningen af begge Skrifter; og vi maae derfor i Særdeleshed henwise danske Læsere, der noiere vilde prøve det Eiendommelige hos begge Forfattere, til Dr. Häuslers Afhandling selv. Dermed, ville Nogle maaskee mene, er Sagen her let afgjort; men det er derfor ikke mindre vist, at en fuldstændig Analyse af Afhandlingen vilde føre til en for dette Tidsskrifts Læsere usødvendig Gientagelse af Materier, som allerede ere udviklede hos den danske Forfatter, og fordre mere Plads, end her for Diebliffet kan gives. Nam. maa saaledes noies med en kort sammenlignende Fremstilling af begge Forfatteres Fremgangsmaade, og Angivelse af Dr. Häuslers endelige Resultat.

Den danske Forfatter gaaer, som vi have seet, ikke meget udenfor en kritisk Udvikling og Prøvelse af det egentlige Sagnstof i Schweizer-Fortællingen om Tell: nemlig det, ved sin